

HVORFOR SÅ MEGEN BALLADE OM DANSKE FÆDRES RET TIL BARSELSORLOV: ET HISTORISK BLIK

Anette Borchorst

Institut for Politik og Samfund,
Aalborg Universitet

Inspirationskonference

18. november 2021

**INTERNATIONAL
MENS DAY**

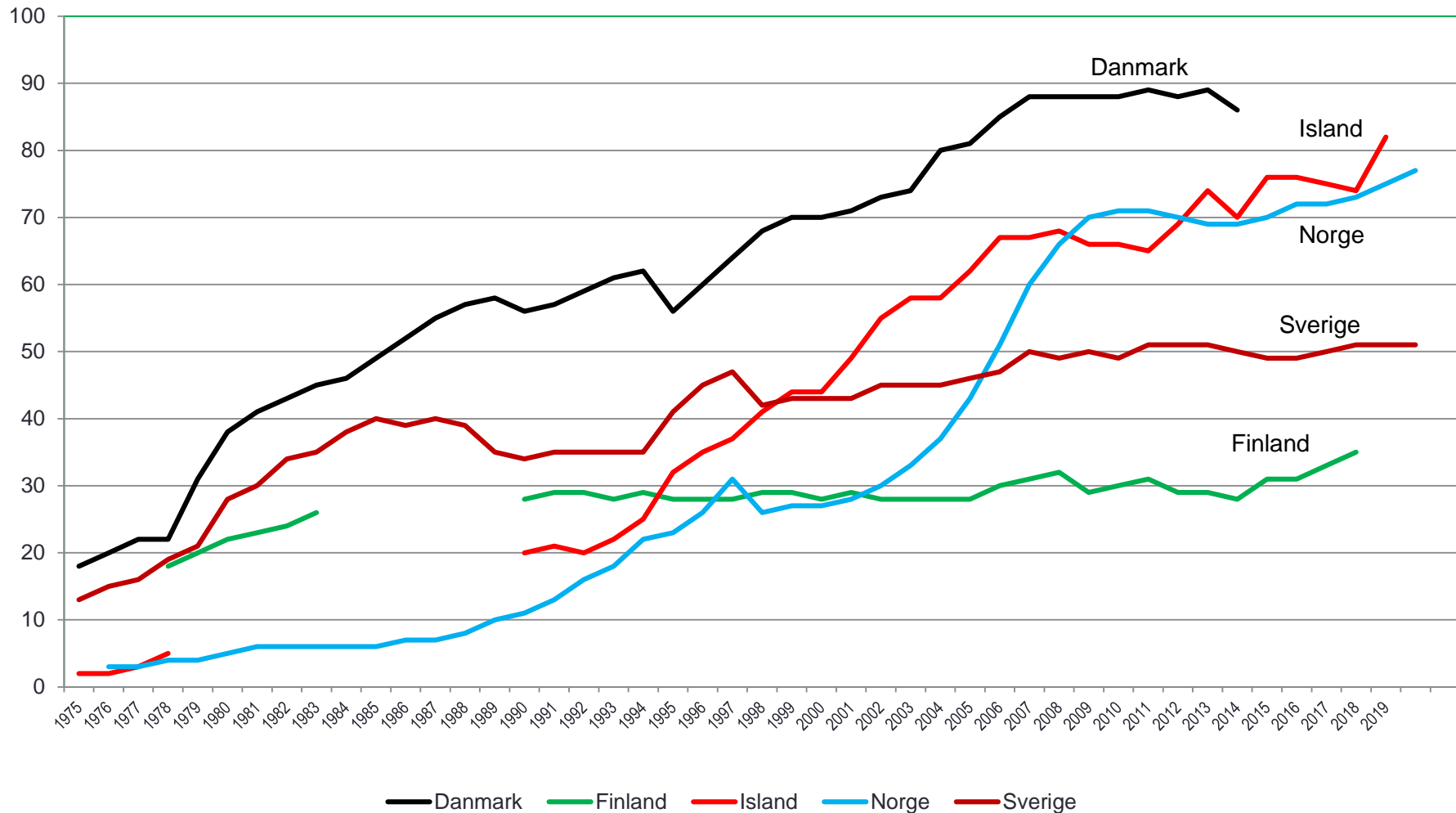

AALBORG UNIVERSITY

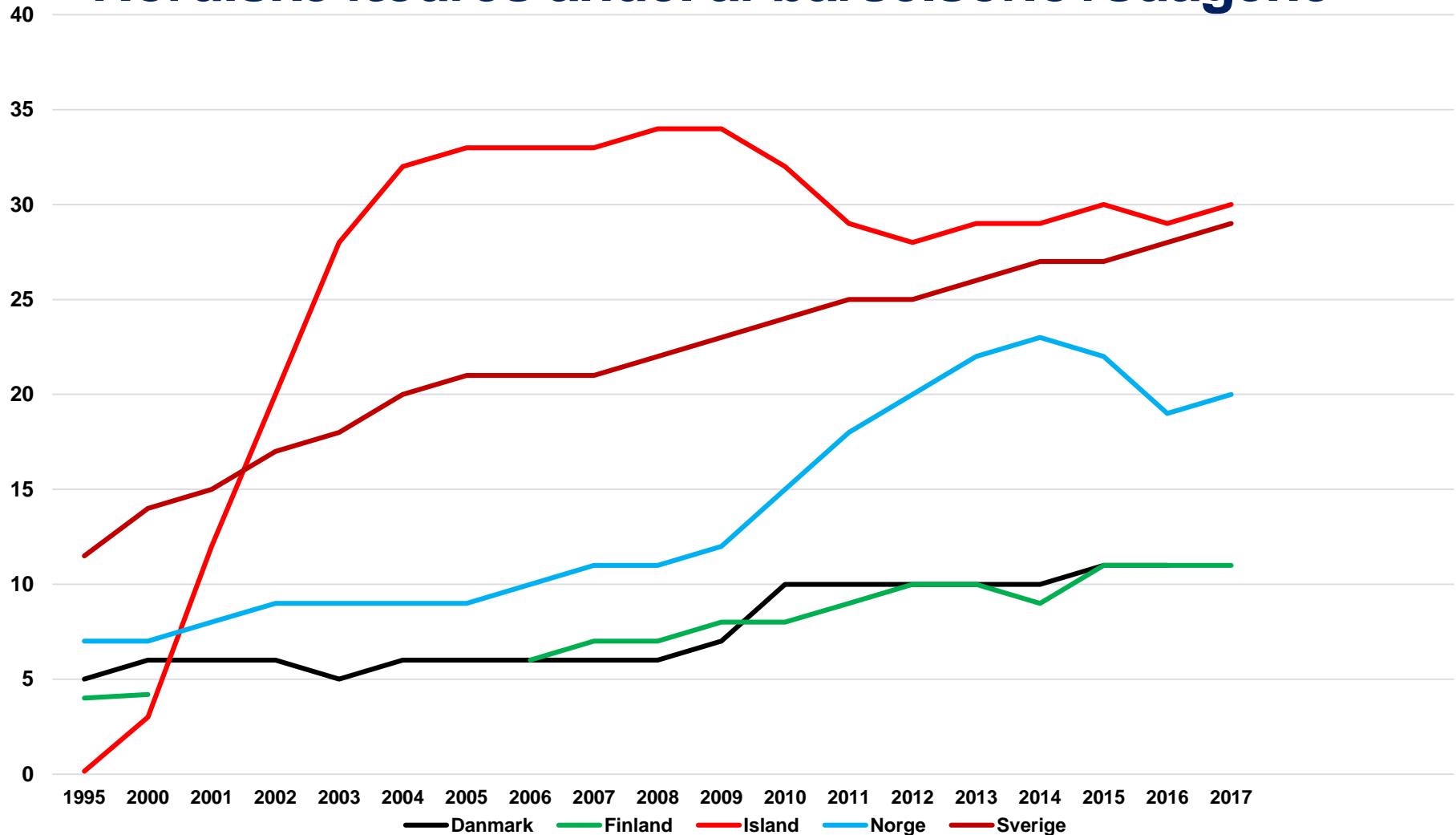
**Far, mor, staten og omsorgen for de
yngste børn:
Danmark i top og bund**

Danske børn starter tidligst i institution

1 årige børn i institution, Norden

Danske fædre holder den korteste orlov: Nordiske fædres andel af barselsorlovsdagene

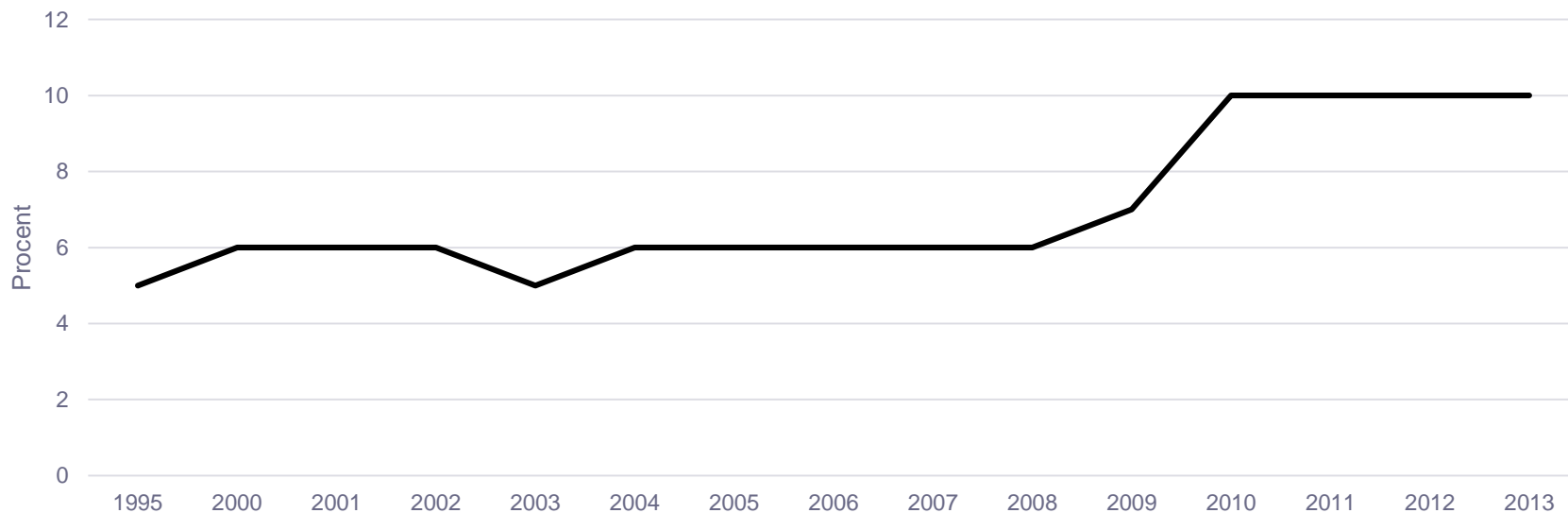

Barselsorlov: de store træk

- 1901, fabriksloven, 4 ugers obligatorisk barselshvile til fabrikskvinder
- 1960, 1967, 14 uger til alle mødre ret til økonomisk kompensation
- 1980, 4 ugers graviditetsorlov, 24 uger efter fødslen
- **1984, danske fædre får adgang til barselsorlov (som de sidste i Norden, 10 år efter de svenske), 2 uger v. fødslen sammen med mor, uge 14-24 til deling**
- **1991, fars rettigheder gøres uafhængige af mors status**
- **1997/1998, 24 → 26 uger, uge 25 og 26 øremærkes til fædre**
- **2002, orloven udvides til 52 uger, øremærkning til fædre fjernes (minus 2 uger efter fødslen)**
- ❖ **Danmark det eneste nordiske land uden øremærkning til far**

Danske fædres andel af barselsorlovsdage

1998-2002: fædres brug af orlov i uge 25 og 26 fra 7,2 pct. til 24,2 pct.
2008: offentlige overenskomster, 3-3-3 model til 6-6-6 model

Seneste udvikling

- 2006, barselsudligningsordning for det private område
- 2021, EU direktiv → FH-DA aftale → politisk beslutning 11 ugers øremærkning til begge forældre 13 uger kan overføres, længden uændret,

Overenskomster og lokalaftaler

Løn under barselsorlov (udvalgte):

- ❖ HK-området, 1945
- ❖ LO 1956
- ❖ Bankområdet, 1985
- ❖ Den offentlige sektor, 1989, 2008 fordobling af periode

- ❖ Industrioverenskomsten
 - 1995/1997, første gang løn, fædre to ugers fædreorlov
.....
 - 2020: fædre 3→8 uger

 - Mange lokalaftaler på virksomheder

Forskellig dynamik for mødre- og fædrebarsel

Kvindens orlov

- Politiske beslutninger om gradvise forbedringer af lovgivningen (længde, dagpengedækning), følges op af lønkrav i overenskomster
- Meget bred politisk enighed om beslutningerne

Mænds orlov

- Fædres rettigheder primært opnået via overenskomster og aftaler
- Mellem partierne har der været uenighed og konflikt om spørgsmålet, siden det kom på dagsordenen i 1970'erne
- Undtagelse 1983/84, del af finanslovsforlig (Rio Bravo) under firkloverregeringen
- 1997/98 → blokpolitik

Modstanden mod øremærkning er fortsat: Argumenterne er skiftet

1970erne: Ikke råd til fædres orlov

- Socialdemokratiet: prioritering mellem orlov til fædre eller renovering af Kastrup Lufthavn
- Modstand fra industrikvinderne, fædreorlov først, når orloven til kvinder er lang nok

1996/97: borgerlig blok, barselsorlov er et aftaleanliggende

2001 →: Borgerlig blok: øremærkning til far er tvang og formynderi og indblanding i familiens valg. Øget fædrebarsel positivt, skal sikres ved fleksibel orlov. Starter i 2001 som del af forvalgkamp i foråret op til regeringsskifte. Anders Fogh profilerer sig som pro-velfærd (samlet forlængelse) og mod SD som gammeldags

Arbejdsmarkedets parter

➤ Fagbevægelsen.

- Intern splittelse 1970erne, industrikvinderne imod fædrebarsel, Thomas Nielsen, 1979 (mænd på fisketure)
- Siden stærk medspiller, mange forslag fra forbund

➤ De private arbejdsgivere

- især DA, frem til 2021 stærk spiller mod øremærkning aktør ift. modstand
- 2019/20: topfolk i erhvervslivet taler for øremærkning (Lars Sandahl, DI, Bjarne Corydon, chefredaktør Børsen, Lars Rohde, Nationalbanken, Brian Mikkelsen, Dansk Erhverv)

Hvordan så det ud resten af Norden?

Sverige: 1974, første land i verden til give fædre orlov

- 1995 borgerlig regering gennemfører *pappamånad*,
- Pappagrupper nedsat i 1980'erne
- Fagbevægelse og arbejdsgivere støtter

Norge: 1993, første land i verden til at øremærke til far, *fedrekvote*

- Mansrollegruppe, 1990'erne (formand Jens Stoltenberg)
- *Pappa kom hem*, forslag om øremærkning
- S-V initiativer
- Fagbevægelse og arbejdsgivere støtter

Island: 2000, 3-3-3 ordning indføres af centrum højre regering

- Bred politisk enighed, arbejdsgivere og fagforeninger støtter
- Fædres barselsorlov i alle tre lande del af en ligestillingsdagsorden og fokuseret regeringsindsats til gavn for fædre, børn og kvinder

Status 2021

- Det historiske forløb fastlåste situationen frem til EU direktivet
- Dårlig timing for fædrebarsel i 1970'erne (krise og jordskredsvalg 1973)
- Fædrebarsel i blokpolitik siden 1997
- 2001 → Kamp om betydning: er fædreorlov (men ikke mødreorlov) en rettighed eller tvang for mynderi
- Efter 2002: Problem med øremærkning uden planer om orlovsudvidelse
- Ikke samlet og målrettet fokus på fædres rettigheder, før de bliver skilt
- Manglende forståelse for, at barselsorlov både er et aftaleanliggende og et lovgivningsanliggende (et gennemreguleret spørgsmål)
- Fordelingen af barselsorlov udlægges af medier og politikere først og fremmest som mors og fars valg - også et spm. om arbejdsmarkedets kønsopdeling, især offentligt-privat.

Forskelle mellem fædre

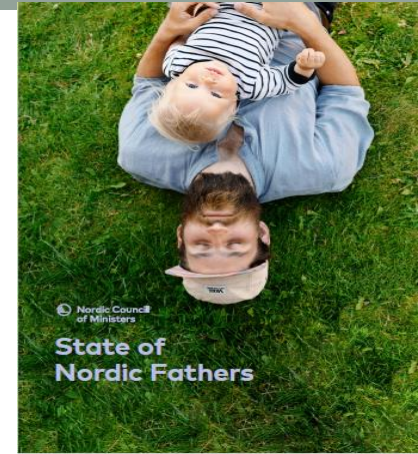
- Fædre med høj uddannelse eller høj indkomst holder længst orlov
 - Fædre bosiddende i de fire største byer holder længere orlov end i resten af landet
 - Fædre i offentlige stillinger holder længst orlov
 - Fædre, der arbejder i mandedominerede brancher, holder 5 dages mindre orlov end gennemsnittet
- ❖ **Handler det om holdninger, og modstand eller om rettigheder og kultur?**

Føger lovgivningen med ændringer i mande- og fædroller i befolkningen?

Nordiske erfaringer om betydningen af, at fædres orlov

- Når børnepasningen deles ligeligt, er fædre konsekvent mere tilfredse med alle aspekter af deres liv, herunder job, forhold og roller som forældre
- Fædre opfatter deres parforhold forskelligt alt efter, hvor lang tid de har været på orlov. Fædre, der tog lang orlov, var gennemgående mere tilfredse med det forhold, de havde til deres børn, partnere, kolleger og ledere. De var mere tilbøjelige til at føle sig kompetente som forældre og var også mere tilbøjelige til at tro, at deres partnere anså dem som kompetente.
- Fædre, der tog lang orlov var mindre stressede på arbejdet og mindre bekymrede for karrierestrafte. Også mere åbne over for at ændre deres arbejdssituation og tilbringe mere tid med deres børn.

Jo tidligere et far-barn-tilknytningsforhold opbygges, og jo længere, det varer, desto bedre tilknytningssikkerhed opnår barnet. Og desto bedre livslangt forhold får de til hinanden.

Spædbørn knytter sig lige så nært til deres omsorgsfulde far som til deres mor. Men ikke til den fraværende far

Involverede fædre er lige så kompetente som mødre til at drage omsorg for spædbørn

Tak for opmærksomheden

